

BIBLIOGRAFIA

JOAN SUREDA

La pintura romànica en España

Madrid, Alianza Editorial, 1985, 410 pàgs.
Col. Alianza Forma, n. 47

Aquesta darrera publicació de Joan Sureda és la segona i última part d'una obra que, segons paraules del propi autor, pretén d'ésser un estudi global sobre la pintura romànica a Espanya. La primera part va ésser publicada per la mateixa editorial i en la mateixa col·lecció (n. 17) l'any 1981, amb el títol *La pintura romànica en Cataluña*. (1)

En aquest segon llibre, "*La pintura romànica en España*", Sureda fa una acurada observació de la pintura a través de diferents conjunts d'Aragó, de Castella, de Lleó i de Galícia. Per això distribueix l'obra en dues parts.

A la primera, de contingut més dens, examina els "*Conceptes*". La divideix en cinc capítols, els quals tracten aspectes diferents. Al primer apartat, que porta per títol "*Els regnes i les arts: de la pintura romana a la romànica*", Sureda fa una breu síntesi de la situació socio-política i econòmica de l'Espanya romànica, tot analitzant el domini musulmà, la renovació i l'expandiment dels regnes cristians, i els segles XI, XII i XIII. A continuació, en un segon punt, observa la trajectòria de la pintura romana fins a arribar a la pintura pre-romànica, dedicant especial atenció al món pictòric asturià i mossàrab. Finalment, al tercer punt, presenta l'evolució de la pintura romànica cap al món post-romànic, tot veient-ne les vies de penetració i de difusió.

El segon capítol, el dedica a las "*Imatges de la divinitat*", fent una anàlisi dels diferents programes a través de conjunts pictòrics importants. Comença amb l'exposició d'un programa tipus (Bagues); els sistemes de prefiguracions (Panteó Reial de San Isidoro de León); el simbolisme sagrat de tot el món profà (Ermita de San Baudilio de Casillas, Berlanga); la simbologia de l'espai (Veracruz de Maderuelo); la significació unitària en el context d'un programa iconogràfic (San Justo de Segovia); les aportacions tardo-romàniques (Monasterio de Sigena), i acaba amb un frontal atípic (Gesera). A continuació, en un altre punt, analitza com són representades "Les visions de la Divinitat" (El Tetramofos, la Dextera Domini, l'Agnus Dei, l'Esperit Sant, els Vells Apocalíptics, el Déu-Home, Genealogies, Naixement i infància, Vida pública, Passió).

El tercer capítol, "*L'home i el món humà*" el divideix en dos apartats. En el primer, "Les imatges del món humà", estudia a la Creació i el pecat, l'expulsió del Paradís, la lluita del bé i del mal, la institució de la llei, el judici, la resurrecció... En el segon, "Les formes del món humà", examina la figura, el nu, el cos vestit, l'expressivitat.

---

(1) L'obra és traduïda al català.

En el quart capítol, *"La construcció del món visible"*, observa en primer lloc la disposició de l'espai (superfície de suport, composició, nivells de profunditat). Tot seguit, la construcció del món figuratiu (la línia, el sentit de la dimensió geomètrica). Finalment, la llum, el color i les tipologies de l'ornamentació.

El cinquè capítol, *"Els llocs i el temps"*, l'entén com l'estudi de l'escenari on es desenvolupa l'escena, la descripció del lloc, la informació de la natura... Posa especial interès en el tema de la Terra, el Paradís, el Jardí dels Benaventurats, el paisatge bucòlic, els llocs arquitectònics. Dins l'apartat del *"Temps"* ens presenta Déu Cronocràtor, el temps còsmic i el natural, i els vectors temporals.

Al final de cada capítol, hi trobem unes notes amb aclariments o aportacions bibliogràfiques puntuals, que fan referència a aspectes concrets del text.

A la segona part: *"Les obres"*, recull un ampli catàleg estructurat en diferents seqüències (Proto-romànica, alto-romànica i tardo-romànica). Dins de cada seqüència les obres són classificades per regions (Aragó, Castella, Lleó, Galícia). Cada regió situa les seves mostres pictòriques en uns marcs cronològics establerts.

Per a cada un dels conjunts, hi ha una fitxa tècnica en la qual es reuneix l'origen geogràfic, la tècnica, l'època, el lloc de conservació, la descripció, la filiació i la cronologia, fins a acabar amb un apartat de bibliografia específica.

A les últimes pàgines de l'obra, hi ha una selecta bibliografia sobre la pintura romànica, on es troben ressenyats els clàssics tractats, al costat de les darreres aportacions entorn del tema.

En aquest segon llibre, Sureda, en tractar la pintura hispana, no pretén de fer una continuació del seu primer volum. Ambdós estudis han estat concebuts plenament independents no solament pel que fa a la confecció del catàleg, sinó també als capítols que s'interessen per l'anàlisi de les bases conceptuals, formals i iconogràfiques dels conjunts pictòrics.

L'estructura i els raonaments de cada apartat són profunds; si bé la seva lectura és un xic difícil, resulta però, tothora, interessant.

M. Teresa Matas i Blanxart

